

Świat i ludzie

POLACY ZA GRANICĄ

Ich nazwiska są lepiej znane na świecie niż w Polsce. Czasem nie zdajemy sobie sprawy z tego, że za światowymi osiągnięciami stoją nasi rodacy. W nowym cyklu artykułów będziemy przybliżać sylwetki tych genialnych Polaków.

Jak Ignacy Domeyko został

bohaterem w Chile

Gdyby żył teraz, na pewno znalazłbyśmy go choćby z telewizji, a tymczasem wiemy o nim mniej niż Chilijczycy! Trzeba to nadrobić. Dowiedz się, kim był nasz rodak, którego nazwiskiem nazwano w Chile wiele ulic, a nawet góry.

Ewelina Jamka

Urodził się w Niedźwiadce Wielkiej w 1802 roku – dziś te tereny należą do Białorusi, a w czasach Domeyki były polskimi ziemiami, ale pod rosyjskim zaborem. Już jako dziecko lubił fizykę, chemię i wszystko, co wiązało się z przyrodą. Nikogo więc nie dziwiło, że wybrał studia na Wydziale Fizyczno-Matematycznym Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego. A zgadnij, ile miał lat, gdy zaczął studiować... – zaledwie 14!

Przyjaciel Mickiewicza

W czasie studiów Ignacy został przyjęty do Towarzystwa Filomatycznego, tajnego związku studentów i absolwentów, do którego należał też Adam Mickiewicz. Filomaci (z greckiego *philomates* – ‘miłośnik nauki’) chcieli z jednej strony

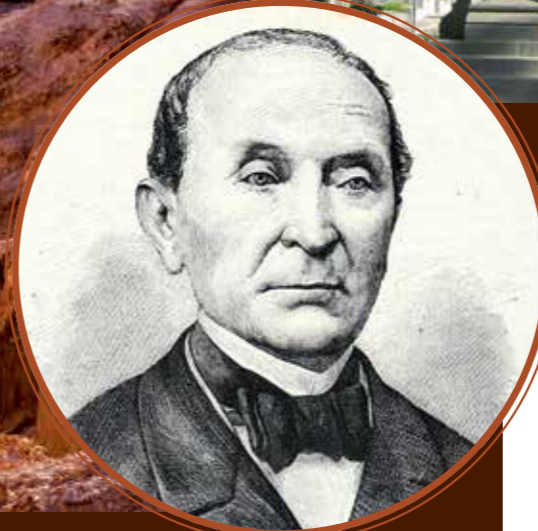
rozвивać swoje zainteresowania naukowe, a z drugiej – pracować na rzecz dobra narodu.

Mickiewicz i Domeyko zaprzyjaźnili się ze sobą. Ignacy stał się potem pierwowzorem Żegoty, jednego z bohaterów III części „Dziadów” Mickiewicza. Pomagał też Mickiewiczowi redagować „Pana Tadeusza”. Swoim nazwiskiem zainspirował wieszczka do napisania zabawnego wątku w IV księdze poematu – sporu dwóch szlachciców Doweyki i Domeyki.

Kurier w powstaniu

W 1823 roku Towarzystwo Filomatyczne zostało odkryte przez carskie władze, a jego członkowie – aresztowani. Ignacy uniknął zesłania w głąb Rosji, jednak został objęty dozorem policyjnym. Musiał odmeldowywać się na policji i nie mógł

Góry Domeyki
w Ameryce
Południowej.

Ignacy Domeyko nawet mieszkając w Chile, czuł się Polakiem. Utrzymywał kontakt z rodakami. W jednym z listów napisał, że mieści w sobie dwie ojczyzny.

nigdzie wyjeżdżać. Ale nie porzucił swoich idei. Na wieść o wybuchu powstania listopadowego w 1830 roku od razu kupił strzelbę, gotów stanąć do walki. Wiosną 1831 roku podjął się dostarczenia generałowi Janowi Skrzyneckiemu ważnego meldunku o przygotowaniach Litwy do powstania. Niestety, Ignacego złapano i uznano za szpiega. Rozstrzelano by go, gdyby nie ksiądz, który pod pozorem spowiedzi odprowadził Domeykę na bok i kazał mu uciekać.

Naukowiec na wygnaniu

Domeyko-emigrant przybył do Francji. Ukończył tu studia górnicze i otrzymał propozycję pracy jako wykładowca chemii i mineralogii

Tablica pamiątkowa w Wilnie.

Ozdobiony pomnikiem grób Ignacego Domeyki znajduje się na cmentarzu w Santiago w Chile.

w Chile. Wykładał w La Serena – studenci uwielbiali go i z sympatią przymykali oko na jego kulawy język (uczył się „w biegu” hiszpańskiego). A za co pokochali go inni Chilijczycy?

Pionier górnictwa

Otóż po kilku latach Domeyko objął stanowisko profesora chemii na Uniwersytecie Chilijskim w Santiago, najważniejszej instytucji naukowej i oświatowej w Chile. Doprowadził do tego, że na uczelni powstał kierunek górniczy – to było bardzo ważne dla Chile, bo odkryto tam olbrzymie złoża miedzi, srebra i węgla. Potrzebna była wiedza, jak najlepiej z nich korzystać. Dzięki zaangażowaniu Domeyki rozwinął się w Chile przemysł górniczy, który z czasem stał się podstawą tamtejszej gospodarki.

Patron gór, miast i... minerału

W podziękowaniu za to wszystko w 1848 roku kongres chilijski z własnej inicjatywy przyznał Ignacemu Domeyce obywatelstwo chilijskie. Darzono go takim szacunkiem, że nawet pasmo górskie dostało nazwę od nazwiska naszego rodaka. Są Góry Domeyki (Cordillera de Domeyko), jest też miejscowość Domeyko oraz minerał domeykit. A w dawnej szkole w La Serena ma powstać muzeum Domeyki.

ZDJĘCIA: GÓRY DOMEYKI/MARCO BITTEL/GETTY IMAGES; (PORTRET I POMNIK) INSTYTUT POLONIKA; (TABLICA PAMIĄTKOWA) EAST NEWS.